

СТ А Н О В И Щ Е

От: **доц. д-р Биляна Иванова Томова**

УНСС, Катедра „Медии и обществени комуникации“

Научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство“ (Икономика на културата)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство“ (Медии и комуникации) в УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Емануела Валентинова Иванова**

Тема на дисертационния труд: **Мултиплатформените културни индустрии: стимул за възникване на нови потребителски модели**

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед N2 795/08.04.2020 г. на Ректора на УНСС

Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра „Медии и обществени комуникации“*, факултет *„Икономика на инфраструктурата“* на УНСС по научна специалност *„Организация и управление извън сферата на материалното производство“* (Медии и комуникации) съгласно Заповед на Ректора на УНСС №1059/28.04.2017г. Обучението е осъществено в *редовна форма* през периода 28.03.2017г.– 28.03.2020г. Емануела Иванова завършва бакалавърска и магистърска

степен специалност „Маркетинг“ в УНСС, а след това специализира и втора магистърска степен по „Продуцентство и културни индустрии“ в катедра „Медии и обществени комуникации“, УНСС. Като научен ръководител на докторантката и ръководител на магистърската ѝ теза трябва да отбележа нейното последователно научно любопитство в областта на културните индустрии и новите бизнес модели. Смятам, че професионалните занимания на Емануела Иванова (дигитален маркетинг) в съчетание с широките и интереси и култура са фактори за нейната изследователска смелост към нова област каквато е платформената икономика.

Обща характеристика на представения дисертационен труд

Структура, обем.

Дисертационният труд е с обем 339 страници, библиография от 301 източника на български и английски език (разделени на книги, онлайн публикации, изследвания, проучвания, доклади и анализи), списък с абриавитури и съкращения и едно Приложение - на онлайн карта за проведеното анкетно проучване. Трудът съдържа 61 таблици и графики.

Дисертацията има класическа структура: въведение, където са налични всички атрибути на една добра изследователска платформа - цел; задачи; обект; предмет, хипотези; три глави, всяка от които е неделим елемент от рационалната постройка на труда, а именно: теоретична първа глава, представяща основните теории и развитието на основните понятия в дисертационния труд; аналитична втора глава – където авторката ни въвежда в процеса на дигитализация в музикалната, филмовата и издателската индустрии, като проследява ключовите трансформации във веригите на стойността през призмата на Конвергенция 3.0 и Индустрия 4.0., както и появата на мултиплатформените екосистеми; изследователска трета глава, която финализира труда, базирайки се както на проведеното авторско изследване, така и на още почти 50 проучвания, които целят да докажат еволюцията на потребителските модели в епохата на платформената икономика. Предложеното от докторантката заключение е представено като четири възможни сценарии.

Докторската дисертация надхвърля формалните очаквания за подобен тип труд като обем, а създадената структура е силно логична (трудно е да се изключи присъствието на даден елемент), предимство са и въведенията, изводите и заключенията, които авторката прави към всяка глава.

Актуалност на темата; цел; задачи; обект; предмет; основна теза; използвана научна литература.

Цялостно изследване по тематичната линия: културни индустрии - платформена икономика - модели на потребление липсва в българската научна литература. Актуалността е безспорна, особено в настоящия период на световна пандемия, когато започнахме да живеем по 24 часа със смартфон в ръка, доставящ ни филми, музика и книги и то най-често чрез услугите на „големите четири революционера“.

Целта на дисертацията е да се „изследва навлизането на платформения модел, в културните и творческите индустрии и процесите на промяна, които последвалото създаване на цялостна екосистемна мултиплатформена среда предизвиква върху потребителските модели за потребление на културно съдържание.“ Следва ясно дефиниране на обекта и предмета. В изпълнение на целта са формирани две основни хипотези. Авторката твърди, че зараждащите се нови бизнес модели са в платформената икономика. Тази нова среда формира и нов вид потребител с нови навици, нагласи, ценностна система и очаквания към съдържание, формати и време. Основните причинно-следствени връзки за появата на този пост-дигитален потребител в една все по виртуална реалност е детайлно проследена в 10 подхипотези, които от своя страна са превърнати в работен алгоритъм чрез 9 задачи.

Научната литература е използвана коректно, позоваванията са последвани от анализи и многобройни сравнения в глобален и национален контекст. Освен наличието на добра база от класически източници впечатление прави актуалността на ползваните изследвания-преобладаващо от последните три до пет години.

Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Постигнатите основни научни и/или научно-приложни резултати; използваната методология; изпълнението на поставените цел и задачи.

Доказването на многобройните хипотези и подхипотези върви логично и последователно и може да се проследи в отделните глави на дисертационния труд. Това е подчертано в изводите и заключенията на финала на отделните глави.

Подходът за анализ в дисертацията е интердисциплинарен и върху базата на медийната икономика са ползвани маркетингови, социологически и културологични методи и инструменти. Постигнатите резултати в дисертационния труд са предимно теоретични, а приложен характер има ЕСИ направено чрез инструментариума анкетна карта и анализирано в трета глава, което е доказателство за възможностите на докторанта за самостоятелна полева работа и последващ качествен анализ на количествени данни.

Използваната изследователска платформа от Емануела Иванова дава възможност за „широкоекранност“ на направения анализ:

- обхващат се три културни индустрии (музикална, филмова, книгоиздаване) с последващ фокус върху GAFА;
- проследени са *ключовите трансформации и причинно следствените връзки* в тези културни индустрии - от изменението във веригата на стойността към появата на платформените модели и от възникването на мултиплатформените предприятия към установяването на мултиплатформените екосистеми; (По този начин финалът на анализа надхвърля обещаното в заглавието.)
- последователно и детайлно се анализират динамиката на бизнес моделите в културните индустрии - от линейните бизнес модели („еднопосочни улици“) към платформените модели „където стойността се разменя, а не се прехвърля“;
- проследява се еволюцията на аудиторията в мрежова среда, дефинират се моделите на потребление в културните индустрии и са извеждат тенденциите на пост дигиталния потребител (алгоритми

- индивидуализиращи предлагането, изкуствен интелект предсказващ и формиращ потребителските интереси и др.);
- създадени са четири прогнозни сценарии с факторни променливи - достъп до интернет, собственост на интернет мрежата и степен на свобода на формирания пазар;

Оценка на научните и научно-приложни приноси

- Приносите, посочени от докторантката са коректно направени.
- Като макро синтез към приносите на този труд могат да се посочат две постижения:
 - **Направен е анализ на появата на модерните монополи в мрежова среда** - мултиплатформени предприятия изградили обвързана мултиплатформена екосистема с основна стойност и ценност *посредничеството*. Платформите превземат тази обществена функция. Чрез контрола върху цялата система те пленяват стойност, която не са създали.
 - **Достига се до извода, че в екосистемите разменната ценност са потребителите.** Контролирането на този ресурс е попечеливша икономическа дейност от създаването или дистрибутирането на медийно съдържание. Мултиплатформените екосистеми в които културните индустрии са само един от елементите не просто трансформират потребителските модели (индивидуализиране на предлагането и избор за начин, място и време за потребление), но превръщат потребителите си, аудиторията в ресурс. Аудиторията е тази разменна монета, която те могат да прехвърлят между различните участници в системата, предлагащи приложения-от банкирането и здравните услуги до стрийминга на музика и филми.

Оценка на публикациите по дисертацията и автореферата

Авторефератът съответства на дисертационното изследване и е направен коректно.

Представените три публикации отразяват аспекти от дисертацията и по този начин е спазено изискването научните резултати да намерят публичен резонанс.

Препоръки

Към автора на дисертационния труд са възможни и някои препоръки:

- Основните данни за направеното емпирично изследване (обхват, време, степен на представителност) следва да са част от въведението, като елемент от методологията на дисертацията.
- Библиографията се нуждае от преглед и форматиране в един стил за цитиране.
- Добре би било да се добави списък с таблици и графики.

Заклучение

В заключение като се основавам на постигнатите резултати, които представляват научни приноси, отговарящи на изискванията на теорията и практиката, с убеденост давам положителна оценка на дисертационния труд. И препоръчвам на уважаваните членове на Научното жури да вземат положително решение и да присъдят на *Емануела Валентинова Иванова* образователната и научна степен „доктор” по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство“ (Медии и комуникации) .

14.06.2020 / София

доц. д-р Биляна Томова